Suomen Pankin nousevien
talouksien tutkimuslaitos (BOFIT)
Iikka Korhonen
Laura Solanko

24.10.2022
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

Pakotteet ja Venäjän talous

- **Venäjän talous supistuu tällä hetkellä, ja etenkin ulkomaisista komponenteista riippuvaiset alat kärsivät erittäin selvästi.**
- **Ulkomaankauppaa koskevat rajoitteet ovat johtaneet Venäjän tuonnin erittäin selvään supistumiseen.**
- **Kasvaneet menot ja laskeneet energiaverot ovat painaneet valtiontalouden alijäämäiseksi kesäkuusta lähtien. Mikäli sota jatkuu, ensi vuoden alijäämä voi kasvaa merkittävästi.**
- **Pakotteiden ja mm. ulkomaalaisten yritysten omien toimien takia Venäjän kyky rahoittaa sodankäyntiä sekä korvata Ukrainassa tuhottua kalustoa ovat selvästi vähentyneet.**

Venäjän talouskehitys vaimeaa, monet alat suurissa vaikeuksissa

Venäjän bruttokansantuote on supistunut koko alkuvuoden. Viimeisimmät taloustilastot kertovat, että lasku on jatkunut myös vuoden kolmannella neljänneksellä. Talouskehitys on kuitenkin varsin epätasaista. Kaivannaisteollisuuden toiminta on jatkunut varsin vilkkaana, ja julkinen valta on tukenut rakentamista monin tavoin.

Pakotteiden ja länsimaisten yritysten lähdön vaikutukset näkyvät kuitenkin varsin selvästi vähittäiskaupassa ja jalostusteollisuudessa. Molempien määrä on laskenut noin 10 prosenttia ennen sotaa vallinneesta tasosta. Jalostusteollisuuden sisällä alat, jotka ovat olleet riippuvaisia ulkomaisista komponenteista, ovat suurissa vaikeuksissa. Vaikeudet koskevat ilmeisemmin myös sotateollisuuden tuotantoa, jossa esimerkiksi suuri osa elektroniikasta on tuotu ulkomailta.

Elokuussa tuotanto oli monilla aloilla erittäin suuressa laskussa vuoden takaiseen verrattuna: esimerkiksi autonrenkaat −34 %, lasi −65 %, jääkaapit −50 %, valokuitukaapelit −33 %, hissit −30 %, kaivinkoneet −80 %, henkilöautot −69 %, rahtivaunut −35 % jne. **Monin tavoin suuret osat Venäjän taloutta ovat taantumassa tekniseltä tasoltaan erittäin merkittävästi.** Lentokoneiden varaosien ja huollon puuttuminen vaikeuttaa jo merkittävästi lentotoimintaa, ja tämä vaikutus tulee ajan kuluessa vain pahenemaan. Tällä on oma merkityksensä Venäjän kaltaiselle maalle.

Suomen Pankin nousevien
talouksien tutkimuslaitos (BOFIT)
Iikka Korhonen

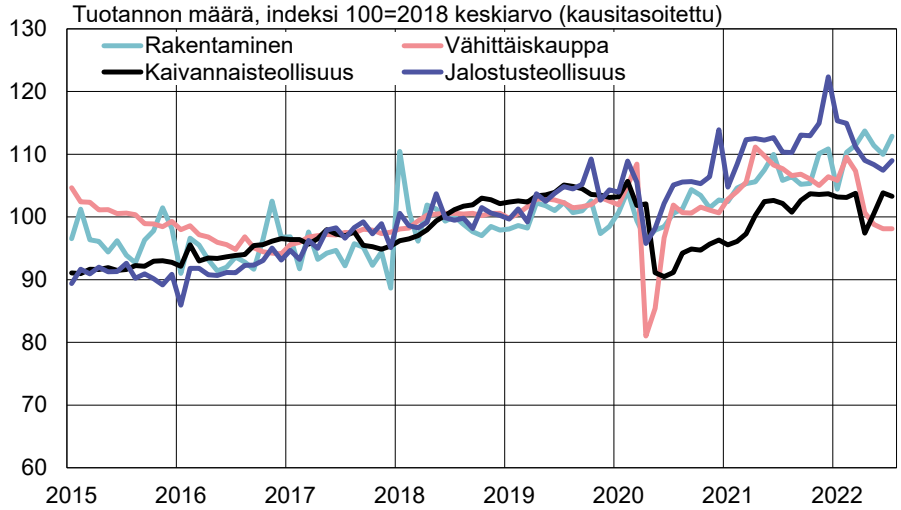
24.10.2022
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

Uusimpien talousennusteiden mukaan Venäjän BKT supistuisi 2022–2023 lähes kahdeksan prosenttia. Tämä on merkittävästi suurempi pudotus kuin esimerkiksi 2015, jolloin BKT laski kaksi prosenttia. Pakotteiden ja yritysten oman toiminnan vaikutukset Venäjän talouteen ovat siis merkittävästi suurempia kuin aiempien pakotteiden yhteydessä.

Mikäli katsotaan mitä Venäjän talouskasvulle ennustettiin tammikuussa 2022 ennen sotaa, ja miltä tilanne näyttää nyt, voidaan todeta, että **ensi vuonna Venäjän bruttokansantuote on lähes 15 % pienempi kuin mitä se olisi ollut ilman sotaa.** Vuoden 2021 valuuttakursseilla tämä vastaa noin 250–270 miljardin dollarin menetystä vuosittain.

Kuvio 1. Venäjän vähittäiskaupan ja jalostusteollisuuden määrä noin 10 % alempana kuin ennen sotaa

Lähteet: CEIC, Rosstat, BOFIT

Ulkomaankaupassa Venäjä irtoaa suuresta osasta maailmantaloutta

Ulkomaankauppaa koskevat rajoittavat toimenpiteet ovat laskeneet voimakkaasti Venäjän tuonnin arvoa. Kesällä 2022 tuonnin arvo oli ainakin 25 % alempana kuin vuotta aiemmin. Tilanteen analysointia haittaa se, että Venäjä ei enää julkaise ulkomaankauppatilastojaan. Kauppakumppaneiden tilastoista selviää kuitenkin, että EU-maiden, Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen vienti Venäjälle oli elo–syyskuussa 50–70 % vuotta aiempaa alempana. Ennen sotaa EU ja G7-maat vastasivat noin puolesta Venäjän tuonnista. Myös

Suomen Pankin nousevien
talouksien tutkimuslaitos (BOFIT)
Iikka Korhonen

24.10.2022
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

Itä-Aasian maiden vienti Venäjälle on laskenut voimakkaasti. Japani, Etelä-Korea ja Taiwan ovat olleet tärkeitä korkean teknologian tuotteiden toimittajia Venäjälle. Toisaalta Kiinan vienti Venäjälle on toipunut ennen sotaa vallinneelle tasolle. Ennen sotaa Kiinan osuus Venäjän kokonaistuonnista oli noin neljännes.

Viennissä Venäjä on pystynyt jatkamaan energian vientiä moniin maihin. Kaasunvienti EU-maihin on vähentynyt Venäjän omien toimien takia, ja raakaöljyn puolella Venäjä on pystynyt korvaamaan mm. EU:hun viedyn määrän hyvin suurelta osin kasvaneella viennillä Aasiaan. Venäjä joutuu kuitenkin myymään öljyään nyt selvästi aiempaa halvemmalla, mikä on johtanut myös verotulojen laskuun. Esimerkiksi Kiinan öljyntuonti Venäjältä on yksikköhinnaltaan nyt 16–17 % halvempaa kuin öljyntuonti muista maista. Ennen sotaa hintaeroa ei ollut. Epäilemättä Intia ja muutkin maat ovat pystyneet neuvottelemaan itselleen samankaltaisia alennuksia.

Venäjän julkinen talous alijäämäinen kesän alusta lähtien

Venäjän julkisen talouden menot ovat kasvaneet tänä vuonna erittäin selvästi. Keskushallinnon kaikki menot olivat vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana 21 % korkeammat kuin vuotta aiemmin. Vaikka Venäjä on lakannut yksityiskohtaisen budjettitietojen julkaisun, julkaistuista tiedoista voidaan laskea, että kesän aikana menot puolustukseen ja sisäiseen turvallisuuteen kasvoivat jopa 50–70 % vuoden takaa. Hyökkäyssota vaatii myös rahoituksensa. Venäjä on joutunut myös nostamaan esimerkiksi eläkkeitä korkean inflaation takia.

Monien yritysten haluttomuus ostaa mm. venäläistä raakaöljyä on laskenut energia-alalta saatavia verotuloja selvästi. Vuositasolla tulot energiaveroista ovat laskeneet heinäkuusta lähtien, ja muut tulot jo maaliskuusta lähtien taloudellisen aktiviteetin laskiessa. **Keskushallinnon kaikki tulot olivat vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana 10 % korkeammat kuin vuotta aiemmin.**

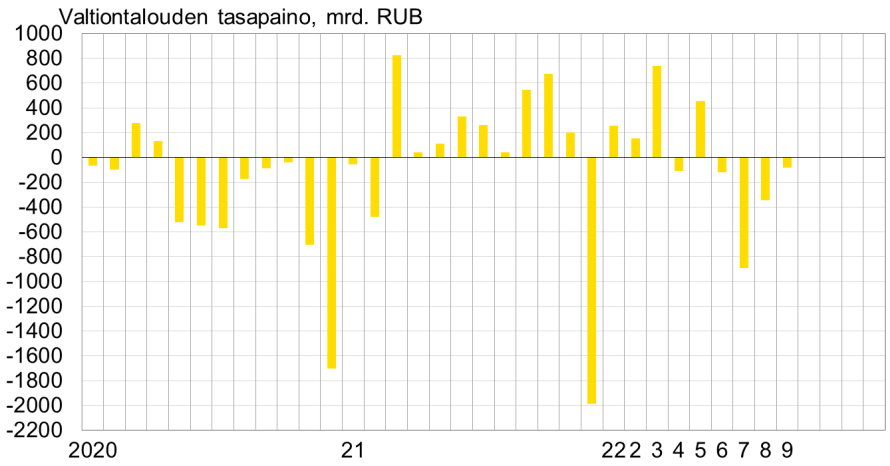
Venäjän valtiontalouden alijäämä voi tänä vuonna saavuttaa noin kaksi prosenttia BKT:stä. Alijäämän rahoitus kotimaisista lähteistä ei ole vielä ongelma. **Mikäli sota jatkuu, voi vuoden 2023 alijäämä nousta helposti neljään tai viiteen prosenttiin BKT:stä.** Tällaisen alijäämän rahoittaminen olisi jo selvästi vaikeampaa, ja saattaisi vaarantaa luottamuksen esimerkiksi ruplan vakauteen.

Suomen Pankin nousevien
talouksien tutkimuslaitos (BOFIT)
Iikka Korhonen

24.10.2022
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

Kuvio 2. Venäjän valtiontalous ollut alijäämäinen kesäkuusta lähtien

Lähteet: CEIC, Venäjän valtiovarainministeriö, BOFIT

Pankkijärjestelmä toimii edelleen

Pankkien lainananto on kasvanut tammi-elokuussa kohtuullista tahtia, osin asuntoluototukseen ja yrityslainoitukseen liittyvien tukiohjelmien ansiosta. Valtaosa pankkisektorin yhteenlasketusta taseesta on valtion tai valtionyritysten omistamien pankkien hallussa, ja valtio-omistajan uskotaan tarvittaessa tukevan pankkejaan. Näiltä osin pankkijärjestelmä tukee edelleen talouskasvua. Keskuspankki on pystynyt laskemaan avainkorkoaan 7,5 prosenttiin kevään 20 prosentista.

Länsimaiden pakotteet ovat tehneet Venäjän valtion ulkomaisten lainojen hoidon mahdottomaksi, ja Venäjä ajautuikin teknisesti maksukyvyttömyyteen heinäkuun alussa. Maksukyvyttömyyden välittömät vaikutukset ovat rajallisia, mutta symbolinen merkitys on suuri. Uutta lainaa kansainvälisiltä markkinoilta ei saada pitkään aikaan. Myös moni pakotteiden kohteeksi joutunut venäläinen suuryritys on kokenut saman kohtalon. Useampi yritys on muuttanut lainaehtojaan siten, että korot ja lyhennykset maksetaan ruplissa, vaikka laina olisikin dollari- tai euromääräinen. Maksut ulkomaisille sijoittajille jäädytetään keskuspankin ylläpitämille S-tileille. Rupla ei ole vapaasti vaihdettava valuutta.

Jakelu Ulkoasiainvaliokunta

Tiedoksi Kirjaamo